PORTRETUL UNUI NECUNOSCUT. N. I. POPA, PUBLICIST

REMUS ZĂSTROIU

Statutul publicisticii, locul ei în interiorul sau în afara sferei literaturii au fost şi rămân încă subiect de controversă. Într-o cronică la volumul al IV-lea din *Istoria literaturii române contemporane* de E. Lovinescu, dedicat evoluţiei prozei literare, Perpessicius făcea acum şaptezeci de ani următoarea observaţie: „Nimic din celelalte specii ale prozei literare – critică, memorialistică, ziaristică, oratorie – nu figurează între limitele acestui volum şi nici între zările, destul de larg deschise de alminteri, ale celor şase volume"[1]. Autorul *Menţiunilor critice* se referă mai ales la publicistica lui M. Eminescu[2] sau N. Iorga[3]. El ar fi putut, la fel de bine, să adauge şi exerciţiul publicistic al lui M. Kogălniceanu, T. Maiorescu sau A. D. Xenopol. După cum se poate observa, prin alegerea, nicidecum întâmplătoare, a acestor nume, am schiţat o linie de tradiţie a publicisticii ieşene din secolul al XIX-lea şi din primii ani ai celui următor. Este vorba de o succesiune de atitudini şi de luări de poziţie care îşi situează începuturile în preajma anului 1848, o dată cu apariţia „Daciei literare". Trecând peste inevitabile diferenţe de program politic sau de strategie literară, această succesiune îşi află desfăşurarea firească în texte apărute în paginile revistei lui V. Alecsandri, „România literară", pentru a izbândi pe deplin atunci când „Convorbirile literare", prin colaborarea lui A. D. Xenopol şi T. Maiorescu, ajung la o plenitudine de mijloace şi la un portofoliu de idei pe care alte publicaţii ale acelor ani nu au izbutit să le egaleze. O altă revistă din Iaşi, „Viaţa românească", avea să preia peste decenii o tradiţie pe dare, între timp, numeroşi publicişti din vechea capitală a Moldovei nu osteniseră să o ilustreze. Dar în ianuarie 1930, ca urmare a unui proces istoric de migrare spre sudul mai bogat în posibilităţi şi în funcţii, „Viaţa românească", împreună cu mulţi dintre redactorii şi colaboratorii ei, se mută la Bucureşti. Încercarea unui grup de universitari, profesori de liceu şi scriitori, de a o înlocui prin „Minerva", „revistă de sinteză culturală", editată de Societatea de Filosofie şi Ştiinţe Sociale, eşuează. Până în ianuarie 1936, când o parte dintre foştii colaboratori de la „Viaţa românească" şi „Minerva" izbutesc să scoată „Însemnări ieşene", singura publicaţie periodică în ale cărei pagini îşi găsesc adăpost contribuţiile intelectualilor ieşeni va fi vechea „Arhivă", revistă specializată însă în tipărirea documentelor şi a studiilor de istorie.

---

[1] Perpessicius, *Opere*, vol.3, Bucureşti, Editura Minerva, 1971, p. 253.
[2] *Ibidem*, p. 254.
[3] *Ibidem*.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

Întors de puţină vreme de la Paris, unde timp de şapte ani urmase cursuri la École des Hautes Études şi pregătise un doctorat materializat într-o excelentă ediţie nervaliană, tânărul profesor de liceu Nicolae I. Popa nu va ezita să se integreze, în chipul cel mai firesc, grupului de la „Viaţa românească". Din mărturisirile proprii, ştim că făcuse parte pentru o scurtă perioadă de timp şi din loja masonică pe care o conducea Mihail Sadoveanu. Era deci normal să-şi publice studiile de literatură şi notele critice în coloanele revistei ce tocmai atunci se mutase la Bucureşti şi să fie unul dintre iniţiatorii aventurii editoriale de la „Minerva". Tot atât de firesc va fi şi unul dintre cei mai activi susţinători ai pregătirilor făcute în vederea înfiinţării revistei „Însemnări ieşene", la care, pe toată durata apariţiei, adică între ianuarie 1936 şi octombrie 1940, îşi va asuma, în calitate de redactor, îndatoriri dintre cele mai dificile[4].

În cele ce urmează nu vom discuta însă fructuoasa activitate ştiinţifică a profesorului Popa şi nici articolele de atitudine socială, demne de interes şi acestea, pe care le-a semnat în toate periodicele amintite până acum. Ne vom rezuma la a urmări o altă latură, aproape necunoscută, a unei activităţi pe cât de bogate, pe atât de plină de roade. Este vorba de o serie de articole publicate de tânărul profesor, între anii 1934 şi 1936, în ziarul ieşean „Opinia". Exigenţele gazetăriei cotidiene îşi vor pune într-o măsură amprenta pe scrisul celui ce cobora, de voie, de nevoie, în arenă, deşi intervenţiile sale se păstrează în zona culturii şi a problemelor şcolare. De ce a ales, dintre ziarele care apăreau atunci la Iaşi, tocmai „Opinia", nu este greu de înţeles. Gazeta lui C. R. Ghiulea se situa pe o poziţie politică de centru, chiar uşor conservatoare, în sensul unui conservatorism apropiat de cel care fusese promovat de Take Ionescu şi de ieşeanul Alexandru Bădărău, şi milita pentru consolidarea unei societăţi democratice. Luările de poziţie, atât cele ale redactorilor permanenţi, cât şi cele ale colaboratorilor, erau echilibrate, iar selecţia ştirilor, de cele mai multe ori, obiectivă, gazeta fiind ferită de accentele, adesea prea apăsate, pătimaşe, ale unor publicaţii de stânga sau de dreapta. În acelaşi timp, la „Opinia" se întâlneau mulţi intelectuali stimabili, din diverse generaţii, precum arhimandritul Iuliu Scriban, preotul N. Hodoroabă, profesorul August Scriban, scriitorul Adrian Pascu, criticul dramatic Wratislavius, avocatul Osvald Teodoreanu şi, mai rar, Mihail Sadoveanu, George Topîrceanu, Ionel Teodoreanu. Atmosfera era, prin urmare, una de deschidere către discuţiile libere, de preţuire a libertăţii de gândire şi de exprimare, precum şi a adevăratelor valori culturale şi literare. Totodată, în paginile gazetei se făcea loc în permanenţă unor luări de poziţie în favoarea curentului de opinie aşa-numit ieşenist, curent ce îşi va afla în N. I. Popa un susţinător convins. Activitatea unor societăţi, precum aceea de la „Arhiva", Cercul Franco-Român „Luteţia" sau „Prietenii Iaşilor", va fi constant urmărită şi comentată favorabil. Dacă se are în vedere că profesorul Popa activa în toate trei societăţile, apropierea de gazeta lui Ghiulea se explică, şi din acest unghi

[4] Arhivele Naţionale Iaşi, Fond Liceul Militar – Iaşi, Dosar nr. 103.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

de vedere, în chipul cel mai firesc. Colaborarea lui începe în primele săptămâni ale anului 1934 şi va dura până la sfârşitul anului următor, când, absorbit de diligenţele necesare pentru susţinerea la Bucureşti a doctoratului (25 noiembrie 1935) şi de pregătirile pentru tipărirea primului număr din „Însemnări ieşene", va scrie tot mai rar, renunţând apoi să mai publice în „Opinia". În intervalul de timp amintit îi apar în cotidianul ieşean numeroase articole, toate tipărite în subsolul primei pagini, spaţiu tradiţional acordat colaborărilor importante. O parte dintre ele, cea mai însemnată, o constituie prezentările manifestărilor organizate de societăţile pomenite mai sus. La prima vedere s-ar părea că sunt simple articole ocazionale. În realitate, profesorul Popa, aşa cum va proceda şi mai târziu, în anii când mulţi dintre noi au avut prilejul fericit de a-l cunoaşte şi de a beneficia de experienţa şi de sfaturile lui, va trata această obligaţie cu seriozitate şi, mai mult, va investi în îndeplinirea ei talent publicistic şi o bogată încărcătură culturală şi de informaţie diversă. El conferă astfel acestor texte rosturi şi sensuri mai largi, mai profunde, transformându-le în adevărate comentarii, uneori chiar studii ale unor chestiuni, multe de actualitate, privitoare mai ales la literatura franceză. Fiecare prilej, bunăoară anunţarea unei conferinţe dedicate lui Victor Hugo[5] sau a turneului Comediei Franceze la Iaşi[6], se transformă într-un punct de plecare pentru incursiuni erudite în istoria literaturii franceze şi, în egală măsură, în descrierea şi analiza mişcării intelectuale şi literare europene a anilor '30 şi '40. Câteodată, comentatorul îşi rezervă dreptul de a reveni pentru a discuta un aspect sau altul al conferinţelor. În această situaţie, cu discreţia şi măsura ce l-au însoţit în tot ceea ce a întreprins, cu posibilităţile pe care i le oferă o informaţie amplă şi mereu actuală, cu atenţie pentru semnificaţii şi pentru nuanţe, interpretările sale contribuie la situarea afirmaţiilor unui conferenţiar sau ale altuia într-un context cât mai corect, cât mai adecvat sau aduc în dezbatere aspecte şi argumente noi, chiar de ultimă oră.

Conferinţa profesorului Pierre Andrieu, de la Institutul Francez din Bucureşti, dedicată semicentenarului morţii lui Victor Hugo, îi oferă, de pildă, ocazia de a glosa în jurul unei teme mereu actuale: ce rezistă în faţa timpului din opera unui scriitor care, cât a trăit, a culeş toate ofrandele gloriei. Articolul său depăşeşte, ca de fiecare dată, limitele unui text destinat publicării într-un cotidian. Sunt trecute în revistă, cu paranteze subtile, când e cazul, ironice, reacţiile criticii literare din Franţa în raport cu evenimentul discutat; se aduc argumente în sprijinul tezei că opera marelui poet rezistă întrebărilor timpului; se invocă aserţiuni ale lui André Gide pentru a defini ceea ce alcătuieşte nucleul de rezistenţă al unei opere de mare întindere. Una dintre concluziile la care ajunge poate fi citată şi azi: „Spiritul francez greşeşte adesea afirmând sau distrugând cu dezinvoltură. Abia târziu se închină – şi nu fără rezerve – în faţa verdictelor istoriei"[7]. Nu pierde însă din

[5] *Festivalul Victor Hugo*, în „Opinia", XXXI, 1935, nr.8431.
[6] *Comedia Franceză la Iaşi*, în „Opinia", XXXII, 1936, nr. 8635.
[7] *Festivalul Victor Hugo, loc. cit.*

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

vedere nici un alt aspect, şi anume acela al reacţiei publicului din Iaşi, public pe care îl cunoştea bine. Cu o anume temeritate, pe care o putem aproba şi azi dacă ne gândim la micile şi chiar marile orgolii care se nasc din patriotismul local, profesorul Popa scria în încheierea articolului citat: „Iaşul beneficiază de legenda măgulitoare a unui simţ critic de om subţire, cu gusturi rafinate, care nu «înghite» orice, chiar de ar fi învestit cu pecetea succesului în Capitală. Îşi are reacţiile lui proprii, din care îşi face de altfel o legitimă vanitate. Ar fi de dorit ca această «piatră de încercare», festivalul «Victor Hugo», să însemne câştigarea a două procese paralele: procesul Victor Hugo şi acela al intelectualităţii Iaşului"[8]. Relevant pentru strategia publicistică aleasă, pentru că în chipul cel mai evident se poate vorbi de o strategie utilizată, datorită căreia se structurează această proză generoasă în observaţii de finețe, este şi articolul în care se analizează conferinţa profesorului Amédée Drouhin dedicată romanului *Adolphe* şi, mai ales, lui Benjamin Constant: *Comment on écrit le roman de sa vie* (à propos de Benjamin Constant)[9]. Dacă în primul caz discutat era vorba de prezentarea unei viitoare manifestări, de data aceasta se fac referiri la un subiect deja cunoscut de eventualii cititori ai gazetei, care fuseseră prezenţi şi în aula Universităţii la întâlnirea cu profesorul francez. În consecinţă, comentariul asupra temei dezvoltate şi, cu prisosinţă, completările, sugestiile se aşază pe un teren, ca să spunem aşa, defrişat de conferenţiar. Ele sunt cu atât mai îndreptăţite, mai dense şi pun la contribuţie lecturi foarte recente, care scăpaseră însă vorbitorului. Se fac referiri la discuţiile purtate în jurul operei lui Constant, la care participaseră cei mai autorizaţi specialişti: Gustave Rudler, André Monglond, Fernand Baldensperger. Nu intrăm în analiza admirabilei desfăşurări a argumentelor utilizate şi nici în a ceea ce aş numi darul de a autotempera printr-o nemăsurată discreţie voluptatea, fervoarea demonstraţiei. Totul stă încă mărturie pentru competenţa, pentru deschiderea şi lărgimea informaţiei, pentru capacitatea de sinteză şi, în egală măsură, pentru însuşirea de a manevra argumentele în marginile unei discuţii obiective, elegante, chiar şi atunci când defecţiunile observate, e cazul conferinţei amintite aici, i-ar fi permis analistului o cu totul de înţeles exploatare a lor în beneficiul propriu. Dacă printre rânduri se simte totuşi şi o nuanţă subiectivă, atunci e una de altă natură. Cel ce trăise ani îndelungaţi în atmosfera intelectuală de la Sorbona nu-şi poate stăpâni emoţia când discută despre profesorii săi. În încheierea articolului despre Benjamin Constant, care pe neobservate s-a transformat într-un adevărat studiu, autorul inserează următoarea mărturisire: „Ca fost elev al profesorului Fernand Baldensperger, pot spune bucuria legitimă a acestui mare savant când şi-a văzut confirmate intuiţiile. Descoperirea lui nu însemna satisfacţia unei simple vanităţi

[8] *Ibidem.*

[9] *Romanul şi viaţa*, în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8063.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

[...]. Corespondența revelată [e vorba de schimbul de scrisori dintre B. Constant și M-me de Lindsay; n. n. – R. Z.] aruncă o lumină nouă asupra lui B. Constant, romancier; creația lui literară capătă acum o explicație"[10]. Din același registru de completări critice fac parte și observațiile la conferința dedicată de Fr. Lebrun lui Rabelais, plecând de la cartea, recentă atunci, a lui Léon Daudet, *Le dernier amour de Rabelais*. „Oricâtă stimă aș avea pentru Léon Daudet, scriitor de-o informație și o fecunditate extraordinare, trebuie să mărturisesc că aș fi preferat o informație mai critică, mai ales într-un domeniu unde controversa înflorește. Numele unor specialiști autorizați ca Abel Lefranc, Jean Plattard nici n-au fost pronunțate. Și doar ultimul a strâns de curând munca unei vieți pe terenul rabelaisian într-un frumos și dens *Rabelais* (Paris, Boivin, 1933), care ar fi înlocuit cu prisosință *Le dernier amour de Rabelais*"[11]. Acribia, constructivă și pasionată, dacă se poate spune așa, a profesorului Popa se manifesta cu aceeași intensitate, deloc agresivă, și când era vorba de personalități din alte zone ale civilizației franceze. Comentând, de pildă, o viitoare conferință despre Napoleon, a profesorului G. Dementhon, nu pierde prilejul de a realiza o incursiune dintre cele mai erudite în domeniu. Sunt discutate în treacăt, dar cu observații ce denotă seriozitatea demersului, lucrări clasice dedicate împăratului, aparținând unor Fr. Masson, Tancrède Martel, André Suares, Jacques Banville, Emil Ludwig. Nu sunt uitate nici cărțile care atunci reprezentau ultimul cuvânt în materie, semnate de Maria dell'Isola, J. Deschamps, L.-A.Guérard. Demne de notat sunt însă două propoziții finale, ambele stând mărturie pentru modul de a gândi al profesorului. Prima se referă nu atât la diferența dintre stilul de tratare universitar al unei teme istorice și acela, desigur, mult mai dezinvolt, mai liber în raport cu izvoarele al scriitorilor propriu-ziși, cât mai ales la modalitatea optimă de abordare a temei: „Sper, de altfel, ca d. Dementhon va utiliza nu atât izvoarele universitare, unde primează cel mai adesea documentul [...], cât [...] eseurile literaților, reconstrucțiile romancierilor, într-un cuvânt viziunea creatorilor [...]. O mare personalitate constituie o temă literară de interpretat; ea cere pătrundere, viziune și construcție proprie"[12]. Cea de a doua propoziție, care își păstrează de asemenea prospețimea, precum și veridicitatea, pleacă de la comparația între despotismul napoleonian și despotismele anilor '40: „Un punct asupra căruia [...] va putea stărui [conferențiarul] este actualitatea lui Napoleon, dictator și organizator aproape științific al dictaturii [...]. Toate tacticile, mussoliniană, hitleristă, comunistă sau kemalistă datorează câte ceva scăpărărilor lui Napoleon [...]: învățământ intensiv în spiritul regimului, organizarea militară a tineretului, concordatul cu Papa, [...]

[10] *Ibidem.*
[11] *Ibidem.*
[12] *Napoleon și contemporanii noștri*, în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8110.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

iată atâtea puncte ale programelor de dictatură contemporană uşor de regăsit în tehnica imperială napoleoniana"[13]. Nenumărate alte observaţii, toate mărturii ale unui interes mereu viu, ale unui spirit critic preocupat să analizeze, să înţeleagă, să remodeleze în funcţie de repere şi evoluţii noi, se află răspândite cu dărnicie şi în articolele dedicate conferinţelor ţinute la Iaşi de Jules Romains[14], pe care îl ascultase şi la Paris vorbind despre Thomas Mann, de Dragoş Protopopescu[15] sau de Traian Brăileanu[16].

Într-o serie de alte contribuţii dezbate probleme şcolare. Profesorul Popa funcţiona atunci la Liceul Internat, unde era titular, şi la Liceul Militar[17]. Articolele sale se referă la situaţia şcolii româneşti în general, plecând de la o chestiune cu totul particulară – cazurile de sinucideri ale elevilor. Se simţise îndemnat să atace aceste cazuri spinoase de un alt articol, apărut tot în „Opinia" şi aparţinând unui reputat publicist local, avocatul Milton G. Lehrer. Un stimul îl reprezentase şi controversa cu filosoful şi sociologul D. Gusti, care, într-o vizită la Iaşi, aruncase întreaga răspundere pentru ceea ce numea criza învăţământului românesc pe umerii corpului profesoral. Analiza întreprinsă, pornind de la experienţa proprie de dascăl în învăţământul secundar şi de director interimar al unui mare liceu, se baza pe o cunoaştere solidă a situaţiei de la noi, dar şi pe una corespunzătoare a stării învăţământului din alte ţări şi mai ales din Franţa. Textele sale se aglutinează astfel într-o pledoarie pentru un liceu modern, dominat de un „regim de libertate inteligentă", cu o programă analitică suplă, care să răspundă deopotrivă intereselor elevilor şi celor ale societăţii. Se atinge şi chestiunea, actuală şi atunci, a necesităţii de a feri şcoala de imixtiunea politicului, a autorităţii vremelnice, a intervenţionismului şi influenţelor oneroase. „Presiunea societăţii asupra şcolii, scria profesorul Popa, cu o dureroasă luciditate, este indiscretă, imorală sau poate chiar criminală"[18]. Iar într-un alt articol, căruia îi punea ca moto cuvintele lui A. Bonnard, „La jeunesse a besoin de grandeur", defineşte cu aceeaşi pătrundere chestiunea modelului care trebuie oferit tinerilor şi schiţează ceea ce ar trebui să fie misiunea şcolii: „Tineretul nu va fi ridicat ca moral şi cultură cu acest sistem înşelător de măgulire şi de deschidere de false perspective asupra unui cult mistic al vieţii. Să nu-l transformăm în chip nesocotit în judecător şi conducător [...]. Dar să-i dăm oameni de admirat şi modele de urmat. Să-l creştem la şcoala sforţării încordate, aceasta e linia aspră a vieţii de azi şi avem datoria să-l pregătim pentru ea"[19].

Articolele dedicate şcolii îl pun pe autorul lor şi în situaţia, greu de imaginat pentru omul ponderat, care îşi controla fiecare gest, care îşi făcuse din discreţie un

[13] *Ibidem.*
[14] *Jules Romain, mare european,* în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8119.
[15] *Cultura engleză,* în „Opinia", XXXI, 1935, nr. 8335.
[16] *Între Orient şi Occident,* în „Opinia", XXXI, 1935, nr. 8351.
[17] Arhivele Naţionale Iaşi, Fond Liceul Militar – Iaşi, Dosar nr. 103.
[18] *Sinuciderile în şcoală,* în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8099.
[19] *Dureroase confirmări,* în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8102.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

crez, de a lua armele polemicii. Obligat să răspundă atacurilor medicului I. Veisa, cel ce în coloanele ziarelor „Ziua", sub pseudonimul I. Varga, şi „Opinia", acuza şcoala şi profesorii cu intoleranţă şi uneori chiar cu suficienţă, N. I. Popa o face aparent destins, surâzător, păstrând eleganţa şi echilibrul exprimării, făcând apel la argumentele bunului-simţ şi ale culturii. Sub masca surâsului se ascund însă o duritate, o tărie greu de bănuit. Această tărie vine din puterea convingerilor, din hotărârea pe care o pune în apărarea unor idei la care ţine, a unor idealuri. Mai întâi, simte nevoia de a stabili limitele discuţiei: „Ideilor le stă bine în seninătatea sferelor ridicate. A discuta înseamnă a schimba idei obiectiv, cu gândul de a le confrunta, verifica şi îmbogăţi"[20]. Trece apoi la demontarea afirmaţiilor oponentului său, care comisese imprudenţa de a muta discuţia în câmpul literaturii, referindu-se mai ales la Flaubert, şi o va face metodic, afişând o nesfârşită răbdare, cântărind fiecare cuvânt, fiecare afirmaţie. Se simte însă printre rânduri o iritare, o înverşunare abia stăpânite care fac, la un moment dat, să exclame: „Eu înţeleg stilul violent şi admir scrisul lui Jules Vallès, Léon Bloy, Léon Daudet. Îmi repugnă însă ca o jignire a gustului stilul mahalagesc"[21]. Va încheia tot sub imperiul surâsului, dominându-şi revolta pentru acuzele nedrepte, cu următoarele recomandări: „Deşi nu sunt doctor, îmi permit să-i dau un sfat dlui Veisa [...]. Pentru a canaliza mai inteligent rezervele de energii pe care le revarsă în polemici de ce n-ar întreprinde Domnia sa studiul psihiatric al unui scriitor contemporan cu nerv? I-aş propune un autor nou care, dacă nu-i poate oferi câmpul de observaţie al lui Flaubert, ar avea cel puţin meritul actualităţei [...], pe dl I. Varga, bunăoară"[22]. Altă dată, un şir de remarci nedrepte ale unuia dintre cei mai redutabili gazetari ieşeni, scriitorul Emil Serghie, directorul cotidianului „Lumea", privitoare la activitatea Cercului „Luteţia", îl obligă să răspundă şi o va face cu eleganţă, desfăşurând lanţul argumentelor cu o adevărată abilitate. Este un prilej nu numai de a pune la punct un preopinent greşit informat, ci şi de a discuta despre activitatea cercului sau despre caracteristicile intelectualităţii locale, despre psihologia ei şi despre ceea ce numeşte, spre deosebire de un anume „ieşenism" pe care şi-l asumă, „celălalt ieşenism", definit astfel: „Avem aici a face cu un întreg sistem gazetăresc, contra căruia recunosc că un om de bună credinţă nu poate lupta; este celălalt ieşenism, care afirmă pur şi simplu, acela al suficienţei, înarmat doar cu prestigiul pe care-l conferă oricărei vorbe scrise tiparul, mai ales în ochii celor nepregătiţi şi credulii"[23]. Cu acest prilej, schiţează şi o excelentă caracterizare a experienţei născute din contactul unui intelectual român cu atmosfera culturală pariziană: „O observaţie însă: avem şi noi, poate ceva mai mult decât dl Serghie, experienţa vieţii pariziene, care pentru un intelectual autentic este mai întâi o severă baie de modestie intelectuală, o obligaţie de control nemilos, o nevoie imperioasă de

[20] *Polemici zadarnice*, în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8113.
[21] *Ibidem*.
[22] *Ibidem*.
[23] *Răspuns dlui Emil Serghie*, în „Opinia", XXX, 1934, nr. 8048.

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)

obiectivitate, de măsură, o şcoală de simţ al relativului; rezultat imediat: liberarea de tirania ultimei noutăţi, *oroarea de snobism şi superficialitate*. Este desigur un alt Paris decât acela îndeobşte cunoscut în lumea românească. Dar este Parisul care gândeşte matur, care elaborează cu trudă lucruri durabile şi care alcătuieşte noblețea spiritului francez autentic. Aceasta-i şcoala severă la care ar trebui să ne supunem, pentru a ieşi din superficialitatea care ne împresoară"[24]. Pentru cei care au avut privilegiul de a-l cunoaşte pe profesorul N. I. Popa, atât cât era posibil, în interiorul unei relaţii de la magistru la învăţăcel, rândurile acestea, scrise acum mai bine de şaizeci de ani, nu sunt doar expresia unei stări emoţionale determinate de rigorile şi de provocările unei polemici. Ele definesc un mod de a vedea şi de a înţelege lumea, nu doar aceea pariziană, un mod de a gândi şi de a trăi. Poate mai mult decât din studiile docte, dedicate istoriei literaturii sau literaturii comparate, din aceste rânduri publicistice, uitate în paginile unei gazete, ne priveşte, cu înţelepciune şi cu surâsul său înţelegător, pe deasupra fumului unei eterne ţigări, acela pe care mulţi dintre noi l-au socotit şi continuă să-l socotească profesorul lor.

LE PORTRAIT D'UN INCONNU. N. I. POPA, PUBLICISTE

RÉSUMÉ

L'essai a en vue, à partir d'une série d'articles publiés dans le journal „Opinia" de Iassy, une face inconnue de l'historien littéraire et du comparatiste N. I. Popa, celle de publiciste et de polémiste. On y discute ses opinions relatives à la vie intellectuelle des années 1930/1940, on y souligne la complexité et la profondeur de l'information et de ses jugements en matière de littérature.

Institutul de Filologie Română
„A. Philippide"
Iaşi, str. Codrescu, nr. 2

[24] *Ibidem.*

BDD-A1337 © 1994-1998 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.25 (2026-09-15 04:22:52 UTC)